

JEDNA KATEHETIKA PRIJE DVJESTO GODINA

Franjo Gruić

Prije točno 200 godina, tj. 1780. izdao je đakovački kanonik Ivan Krstitelj Roka "Prolegomena Theologiae Catecheticae" /Uvod u katehetsku teologiju/. To je bio latinski prijevod katehetike saganskog opata Ivana Felbigera, ali je Roka tome originalu dodao neke bilješke koje je smatrao važnima i korisnima za katehete u našim krajevima.

Felbiger je svoje djelo bio namijenio "mladim svećenicima", a Roku je potakla "ljubav prema domovini" da to djelo dade u ruke Panoncima. Bio je veoma obrazovan svećenik i odlično poznao evropsku katehizaciju onoga vremena te latinski, njemački, francuski i mađarski jezik. Njegova erudicija, a uz to i pastoralna zauzetost na katehetskom polju, zadivljuju nas i nakon 200 godina. U ono doba prosvjetiteljstva, kad je Voltaire propovijedao svoj deizam i oštro napadao Crkvu i svaku objavu, kad je Jean-Jacques Rousseau idealistički naviještao svoj negativni "prirodni" odgoj, kad je Lessing gledao u Bibliji samo jed-

nu etapu u stalnom i nikada završenom razvoju ljudskog razuma pod mudrim Božjim vodstvom, kad su "prosvijetljeni" vladari Marija Terezija i njen sin Josip II. željeli odgajati pametne i poslušne podanike i u vjerskom odgoju gledati jedno sredstvo za postignuće toga cilja - u to vrijeme pisao je Felbiger svoje katekizme i "Methodenbuch", a iza njega Roka svoje "Prolegomena". Iako se metoda morala prilagoditi tadašnjem školskom sistemu, ipak je ona u svome sadržaju odražavala tradiciju Katoličke crkve, sve od apostolskih vremena i staroga katekumenata. Ta je metoda sadržavala i učenje napamet, i katehetski razgovor i tumačenje, i biblijsku povijest, i moralnu pouku. Liturgijska kateheza kao takva /crkvena godina, slavlje sakramenata.../ nije u ondašnjoj katehatici posebno obrađena; pretpostavljalo se valjda da djeca i mladi skupa s odraslima redovito dolaze na nedjeljnu i blagdansku svetu misu i na taj način žive i obnavljaju ono što su naučili u prvoj

vjerskoj pouci.

SADRŽAJ

Taj "Uvod u katehtsku teologiju" ima 150 stranica i sastoji se od ovih 10 poglavlja:

1. Što kateheta mora znati?
2. Katehetski priručnici
3. Metodski priručnici
4. Priručnici za povijest katehetike
5. Što treba izbjegavati?
6. Što kateheta mora pružiti?
7. Koje se metode treba držati?
8. Kako se dolazi do metode?
9. Tko katehizira?
10. Gdje se katehizira?

Iz toga popisa već možemo zaključiti koliko se bogatstvo nalazi u knjižici. Kao pristaša Saganske škole Roka je želio da se katehizacija postavi na solidne temelje u vrijeme kad su je neki smatrali neznatnom i malo vrijednom te su je se gotovo stidjeli /quidam illam pro vili, et exigui momenti sparta habent; quo fit, ut eius ipsos fere suppudeat, str. 9/, dok su je drugi smatrali previše lakom da se njome bave i zato nisu marili da se dobro pripravlja. Roka naprotiv zahtijeva dobro poznavanje i uvježbanost doktrine jer je to Božja zapovijed, apostolski i Kristov primjer, jer su vjeru i tradiciju već u Starom zavjetu predavali očevi svojim sinovima i jer su i crkveni oci prednjačili u predavanju vjere i tradicije nepoučenima.

U drugom poglavlju, koje je najveće i ima 68 stranica, naveo je Roka iscrpno sve katoličke katekizme do kojih je valjda mogao doći i neke od njih opširno prikazao. Spominje mnoge katekizme, od Ćirila Jeruzalemskog do Tridentskoga, a opširnije prikazuje Kanizijev, Tridentski, Belarminov, Fleuryjev historijski, Kolbertinov i Saganske katekizme.

Nabrojio je portugalske, španjolske, francuske /"gotovo svaka biskupija ima svoj katekizam"/, talijanske, engleske, mađarske, ukrajinski, rumunjski i njemačke /preko 20 njemačkih/.

Za vjersku pouku u našim krajevima postojala su četiri hrvatska katekizma: Belarminov, preveden s talijanskog; Katekizam Stjepana Škvorca barnabita; Katekizam Ladislava Valentića ofm. i Katekizam Baltazara Matakovića zagrebačkog župnika. Osim toga Roka spominje i tri "bosanska" katekizma: o. Stjepana od Jajca ofm; o. Jeronima od Rame ofm. i o. Filipa od "Ochievja" pod naslovom "Koristan nauk dilovati molitra od pameti" i "od uzame".

Što se tiče sadržaja katekizama, Roka upućuje mladog svećenika da je isti sadržaj starih i novih /extare in novis catechismis, quaecunque extabant in veteribus, str. 38/, ali se taj sadržaj ne iznosi na isti način /non item in his, quae in illis/: u staroj Crkvi bila je "disciplina arcani", pa se o sakramentima i kršćanskom životu malo govorilo. Glavni je sadržaj katekumenata bio "apostolski simbol" i "molitva Gospodnja", a tek "prosvijetljeni" /delecti, illuminati, fotistoi/, tj. oni koji su na Uskrs bili kršteni, uvodili su se u tajne kršćanske inicijacije, prva tri sakramenta. Klasičan je primjer za to sv. Ćiril Jeruzalemski. Tek u 16. stoljeću Crkva je opširnije izložila neke istine o tajnama i opravdanju "da pravovremeno zaštititi vjernike protiv novatorskih mišljenja" /ut fideles adversus novatorum opiniones tempestive praemunirentur, str. 39/. Roka dakle želi upoznati "katehetskog kandidata" s cijelim bogatstvom katehetske tradicije u Crkvi od najstarijih vremena i tako mu dati slobodu u njegovoj vlastitoj metodi. To je veoma pozitivan stav ovoga autora. Nije želio nekako vezati katehete samo na posttridentske katekizme i metode, nego je upućivao i na stare

velike učitelje vjere. Osim toga Roka nije bio polemičan duh, nigdje se kod njega ne osjeća pristranost ili pretjeranost, nego posvuda ljubav prema stvari i ljudima i želja da pomogne i pastirima i narodu.

METODA

Rokina je metoda veoma zahtjevna. On traži od katehetskih kandidata dobro poznavanje Sv. Pisma i teologije, posebno crkvenih otaca, i to njihovu nauku o Simbolu, o Gospodnjoj molitvi, o Anđeoskom pozdravu, o Dekalogu o pojedinim sakramentima. Veoma je korisno i poznavanje raznih katehetskih metoda, kao one Ćirila Jeruzalemskog, sv. Augustina, a iza Tridentskog sabora Kanizijeve i Belarminove. Kao primjer izradene metode iznosi Katekizam Trierke biskupije /Catechismus Trevirensis, 1599. i 1611./ . U njemu se govori ponajprije o križu kao zastavi kršćanske borbe, a zatim dolazi pet temeljnih poglavlja kršćanske nauke: o vjeri, o nadi, o ljubavi, o sakramentima, o djelima kršćanske ljubavi.

Nauka se mora dobro usaditi u pamće-

nje ponavljanjem, tumačenjem značenja riječi, provjeravanjem da li su slušači dobro shvatili i upamtili. Da plod bude veći, potrebno je uspostaviti razgovor s učenicima.

Katehetska metoda se stječe iz knjiga, od učitelja koji te knjige tumače i slušanjem vještih kateheta. A najbolja se metoda postiže vlastitim katehetskim radom s djecom i mladeži. Potpuno se slaže s tim da mlađi klerici u sjemeništima vježbaju u školama i katedralnim crkvama. "Bit ćeš nazvan drugim đakonom Deogratias i vješt u vjerskoj pouci i u ljupkosti govora ako budeš tražio pouku od Augustina koji je s tobom".

Prema odredbi Tridentskog sabora i raznih drugih sinoda dužni su katehizirati župnici i drugi upravitelji župa, kapelani i redovnici. Njima pomažu učitelji /ludimagistri/, i to tako da se brinu da mladež zapamti i utvrdi ono što je naučila od svećenika. Župnik u ovoj službi nikada ne smije biti miran i ne smije misliti da je sve učinio ako je službu katehiziranja predao drugima. Po širini svojih pogleda, po erudiciji i ozbiljnosti, đakovački kanonik Roka može i danas biti uzor i ideal svakoj kateheti.